

PODRŠKA JAČANJU UTICAJNOG ŽENSKOG CIVILNOG SEKTORA

Svrha ovog dokumenta

Ženske organizacije i grupe, potpisnice ovog dokumenta, su na poziv UNDP-a učestvovala u konsultativnom procesu o prioritetnim aktivnostima u oblasti razvoja rodne ravnopravnosti u Srbiji za period do 2008. Ovaj dokument sadrži pogled na trenutno stanje i perspektivu/prioritete delanja i uticaja ženskih organizacija i grupa, pogled na mandate i odgovornosti koje bi trebalo da imaju mehanizmi za rodnu ravnopravnost, kao i predlog nužnih pretpostavki uspostavljanja saradnje između predstavnica različitih sektora. *Ženske organizacije i grupe, potpisnice dokumenta, su spremne da učestvuju u daljoj konkretizaciji ovde iznetih predloga.*

Međunarodni i domaći dokumenti - pretpostavke planiranja

Predlozi su bazirani na ključnim međunarodnim dokumentima: Povelji o ljudskim pravima UN, Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, Pekinškoj deklaraciji i Platformi za akciju, Milenijskim ciljevima razvoja i sl., kao i ključnim domaćim dokumentima (uključujući i one u nacrtu): Predlog zakona o ravnopravnosti polova, Strategija za smanjenje siromaštva u Srbiji, Nacrt Nacionalnog plana aktivnosti za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti i sl.

Načini delovanja ženskih nevladinih organizacija i grupa – sažeti prikaz znanja, veština i resursa; reputacija stečena dosadašnjim radom;

- Analize stanja – izvođenje istraživanja, analize pravne regulative, uporedne/komparativne zakonske analize, usaglašenost pravne regulative sa EU direktivama, analize strategija, razvojnih planovi i sl;

- Autonomne/autohtone aktivnosti nevladinih organizacija – alternativni programi i usluge različitog tipa razvijeni u ženskim organizacijama (ne postoje u okviru institucija sistema), koji su uticali ili bili uključeni u reformske procese i koji bi trebalo da ostanu nezavisni (kao mera za kvalitet, odgovornost i inicijator razvojnih kretanja); programi i usluge su različiti, zavisno od oblasti (npr. konsultacije za žene žrtve nasilja, pravno zastupanje žena, edukativni programi za neformalno obrazovanje profesionalaca, alternativni studijski programi i sl.);

- Iniciranje i kreiranje predloga (zakonskih, programskih) i javno zagovaranje (uključujući kampanje, lobiranje i inicijative za direktno učešće građana/ki u odlučivanju na lokalnom i nacionalnom nivou);

- Implementacija programa i strategija i/ili participacija u implementaciji sa institucijama sistema;

- Nezavisno monitorisanje implementacije zakona, strategija, politika, akcionih planova, rada javnih službi i sl;

- Nezavisno izveštavanje (izveštaj u senci) o stanju ženskih ljudskih prava i nezavisna evaluacija rada mehanizama za rodnu ravnopravnost;

Pretpostavke delovanja

- *Nezavisnost, autonomnost* (politička, programska i finansijska) što podrazumeva jasno definisane pozicija, odgovornosti i interesa različitih

- društvenih aktera posvećenih smanjenju diskriminacija žena i unapređivanju politike rodne ravnopravnosti;
- Jasni kriterijumi *saradnje i partnerstva* koji se ne preklapaju sa „bliskim vezama“ ili direktnim i indirektnim učešćem u radu javnih službi i mehanizama za rodnu ravnopravnost;
 - Definisani *sukob interesa*;
 - Definisana *javnost rada* – javnost u postupku koncipiranja politika i procesa, a ne samo u postupku sprovođenja i praćenja efekata;
 - Uspostavljen *javni dijalog* - definisana pravila dvosmerne komunikacije;
 - Dostupne informacije od značaja za rad/aktivnosti nevladinih organizacija – definisana *transparentnost* u radu.
 - Definisana *participativnost i inkluzivnost* – u odnosu na razlike u sektorskim pozicijama, razlike u pozicijama moći, mogući sukob interesa, diskreciono pravo i ekskluzivnost pozicija.

Uloga i pozicija rodni mehanizama - sažeti prikaz nužnih mandata i aktivnosti rodni mehanizama u odnosu na indikatore relevantnosti i uticaja

- Definisati *posvećenost* razvoju, ukidanju diskriminacije žena i uspostavljanju rodne ravnopravnosti u društvu;
- Jasno definisati *odgovornosti* u odnosu na relevantne međunarodne dokumente, domaće zakonodavstvo i druge državne dokumente; izbeći ograničavanje uticaja na «ženska pitanja»; izbeći favorizovanje kvantiteta u odnosu na kvalitet rada;
- Jasno odrediti *nadležnosti* saglasno činjenici da rodni mehanizmi predstavljaju deo državnih struktura – odnosno, da imaju mandat da iniciraju zakone, strategije i planove akcija; učestvuju u implementaciji zakona, strategija, planova, promeni praksi...; nadziru primenu politika, zakona, strategija...; podnose redovne izveštaje o radu – dostupne javnosti; posreduju i unapređuju dijalog između države i civilnog sektora;
- Definisati *odgovornosti* mehanizama za rodnu ravnopravnost u odnosu na preuzete mandate; obezbediti delovanje u svim oblastima po prioritetima;
- Vršiti procenu efekata rada na osnovu kriterijuma koji uzimaju u obzir relevantnost aktivnosti (u odnosu na mandat) i ostvareni uticaj na postizanje pozitivne promene (a ne na osnovu kvantiteta – broja mehanizama, broja službenika, budžetskih sredstava i sl.);
- Povezati delovanje (sinergija efekata) mehanizama na svim nivoima (od lokalnog do nacionalnog) i u svim oblicima vlasti (izvršne i zakonodavne), uključujući i nezavisne (zaštitnike građana, ombudsmane, poverenike i sl)
- Definisati politiku saradnje sa ženskim nevladinim organizacijama, civilnim sektorom, drugim institucijama i organizacijama – posebno mehanizme dvosmerne komunikacije i sukob interesa;

Procena prioriteta prema oblastima za period od 3 godine (2006. – 2008.)¹

Obrazovanje

- Izrada i realizacija programa rodnog obrazovanja za formalni i neformalni obrazovni sistem (rodne studije za učiteljske fakultete, stručno usavršavanje za nastavnike i profesore osnovnih i srednjih škola, specijalističke i posleddiplomske studije roda, programi neformalnog obrazovanja za direktne i indirektnu učesnike obrazovnog procesa);
- Istraživačka delatnost: Sprovodjenje rodno senzitivnog istraživanja položaja žena u obrazovanju u Srbiji na svim nivoima, koje bi obuhvatilo: A) mapiranje stanja i analizu rodno osetljive statistike i evidencije, B) analizu programa, C) analizu udžbenika, i čiji rezultati bi se publikovali u posebnoj studiji D) organizovanje nacionalne konferencije sa regionalnim/medjunarodnim učešćem o rodno osetljivom obrazovanju na kojoj bi se, između ostalog i predstavili rezultati istraživanja i projekta u celini
- Izdavačka delatnost: Podrška časopisu za feminističku teoriju *Genero*; osnaživanje položaja žena-istraživačica u obrazovanju (na Univerzitetu i van njega) lobiranjem i finansijskom podrškom da se časopis nađe na listi Ministarstva nauke Srbije; izrada studije o promociji naučnog obrazovanja za žene i rodnoj senzitivizaciji obrazovnog i naučnog programa u medijima, posebno na nacionalnoj televiziji kao javnom servisu
- Učešće u aktivnostima Evropskog Gender Instituta

Nasilje prema ženama

- Razvijanje strategija, protokola i podzakonskih akata za postupanje relevantnih službi.
- Uspostavljanje koordinacije između relevantnih službi na lokalnom nivou koje uključuju i lokalnu samoupravu, NVO i participaciju korisnica u planiranju najboljih praksi;
- Sistematska edukacija službenika javnog sektora, temeljena na teorijskim konceptima i principima koji uvažavaju rodnu zasnovanost nasilja i poštuju međunarodne preporuke (SE, UN, EU)
- Nezavisno monitorisanje primene zakona, strategija, protokola i postupanja javnih službi od strane NVO specijalizovanih za problematiku nasilja prema ženama;
- Alternativne/komplementarne usluge (direktni rad sa ženama, pravna pomoć, SOS telefoni, edukativni programi, kampanje);

Zdravlje žena

- Razvijanje kapaciteta u sistemu zdravstvene zaštite koji će odgovoriti specifičnim zdravstvenim potrebama žena žrtava nasilja u porodici i/ili van nje;
- Integracija obuke za prepoznavanje nasilja i pomoć ženama i deci žrtvama nasilja u obrazovne politike u redovne nastavne programe škola i fakulteta zdravstvene struke;
- Promovisanje rodnih odnosa i seksualnog zdravlja na bazi uzajamnog poštovanja i jednakosti;
- Unapređenje mentalnog i emocionalnog zdravlja žena;

¹ Grupe su navele prioritete za oblasti u kojima imaju ekspertizu

- Obezbediti dostupnost kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti ženama invalidkinjama, romkinjama, izbeglicama i interno-raseljenim ženama, ženama različite seksualne orijentacije, starijim ženama, seoskim ženama, ženama slabijeg imovinskog stanja i izbeglicama i interno-raseljenim ženama;
- Osnivanje tela za brigu o zdravlju žena na svim nivoima upravljanja (od lokalne zajednice do Ministarstva zdravlja) radi uspostavljanja mehanizama u donošenju odluka i kreiranju programa i aktivnosti namenjenih unapređenju zdravlja žena;

Učešće žena u politici i odlučivanju

- Izrada CEDAW izvestaja u senci za period 2002-2006;
- Nezavisni monitoring aktivnosti mehanizama za ravnopravnost polova za period 2006-2008;
- Izrada policy dokumenata i lobiranje za njihovu primenu kod donosilaca odluka (saradnja na izradi dokumenata i lobiranju mehanizama za rodnu ravnopravnost, političarki demokratskih političkih opcija, sindikata i ženskih NVO);
- Spoljašnja ekspertska pomoć Odboru za ravnopravnost polova u Narodnoj skupštini RS u rodnoj analizi predloga zakona i izveštaja o radu ministarstava i Vlade RS;

Mirovni aktivizam

- Razvijanje mirovne politike i mirovnog aktivizma;
- Suočavanje sa prošlošću, fundamentalizmom, antidiskriminatorna politika, tranziciona pravda;
- Obrazovanje za demokratiju i civilno društvo;

Podrška za grass roots grupe, posebno u unutrašnjosti Srbije

Napomena: Da bi ženske organizacije i grupe koje izvode različite tipove aktivnosti na smanjenju diskriminacije žena i uspostavljanju ravnopravnosti polova mogle da funkcionišu u skladu sa principima autonomije, odgovornosti, kvaliteta i efikasnosti, nužno je da podrška radu uključi i *sredstva za «hladni pogon»*, odnosno da ne bude ograničena isključivo na ekspertske i programski rad. Takođe, nužno je poštovati princip *vidljivosti* organizacije i sprečiti njegovo «odronjavanje» izostavljanjem i/ili marginalizovanjem imena organizacije na račun pojedinki, ekspertkinja iz organizacije.

Potpisnice dokumenta:

Autonomni ženski centar
 Centar za ženske studije i istraživanja roda
 Žene u crnom
 Glas razlike
 Rekonstrukcija ženski fond